
ВАЖЛИВІСТЬ МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНОЇ КОМАНДИ У ПРЕВЕНЦІЇ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ ІГРОВОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ

Аймедов К. В., Луньов В. Є., Грицик О. Ю.
DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-497-9-18>

Вступ

Гральна залежність, відома також як патологічний потяг до азартних ігор, ігроманія або лудоманія, є серйозною проблемою суспільного здоров'я, яка негативно впливає на життя індивідів та їхніх родин. Цей вид залежності характеризується неконтрольованим потягом до участі в азартних іграх, незважаючи на серйозні негативні наслідки для фінансового, емоційного та соціального благополуччя. З поширенням онлайн-ігор і казино проблема ігрової залежності набула нових форм і масштабів, що вимагає комплексного підходу до її вивчення та подолання.

Ефективна протидія гральній залежності вимагає участі різноманітних фахівців, які можуть забезпечити багатогранний підхід до діагностики, лікування та реабілітації пацієнтів. Мультидисциплінарна команда, до складу якої можуть входити психологи, психіатри, соціальні працівники, юристи та фінансові консультанти, має потенціал для надання цілісної підтримки залежним від ігор та їхнім родинам. Такий підхід дозволяє не лише зосередитися на усуненні симптомів залежності, але й працювати з підвищенням якості життя, соціальною інтеграцією та запобіганням рецидивам.

У цій монографії розглядаються принципи формування та функціонування мультидисциплінарної команди в контексті превенції та реабілітації гральної залежності. Розглянуто теоретичні аспекти ігрової залежності, підходи до її діагностики та лікування, а також роль кожного з членів команди у процесі реабілітації. Особливу увагу приділено міждисциплінарному підходу, який сприяє ефективній комунікації та співпраці між фахівцями різних профілів для досягнення спільної мети – покращення психологічного та соціального стану пацієнтів.

Ця робота призначена для науковців, практиків та студентів, які цікавляться питаннями профілактики та реабілітації залежностей, а також для всіх, хто прагне глибше зрозуміти важливість мультидисциплінарного підходу в сучасній медицині та соціальній

роботі. Сподіваємося, що наведені в монографії дані та висновки сприятимуть розвитку ефективних стратегій боротьби з ігровою залежністю та підтримці тих, хто постраждав від цього небезпечного розладу.

1. Мультидисциплінарна команда та роль кожного спеціаліста у допомозі особам із ігровою залежністю

В Україні почали залучати лікарів первинної ланки, особливо сімейних, для надання психологічної допомоги. Сімейний лікар є найближчим медиком для пацієнта, тому звертатися до нього легше та зручніше. У листопаді 2022 року був введений новий пакет послуг під назвою «Супровід і лікування дорослих та дітей з психічними розладами на первинному рівні медичної допомоги».

Українські медики зараз проходять навчання за програмою BOOZ mhGAP, що дозволяє їм виявляти проблеми з психічним здоров'ям та підтримувати пацієнтів, які стикаються з проявами стресу, депресії, безсоння тощо. За необхідності лікарі можуть направляти пацієнтів до спеціалізованих фахівців. Програма mhGAP та її розширення по всій країні реалізується як пріоритетний проєкт Міністерства охорони здоров'я в рамках Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?»¹.

Запровадження психологічних курсів є важливим та необхідним для всіх фахівців, не тільки для медичних працівників, робота яких пов'язана із людьми. Варто долучати до соціально-психологічної реабілітації осіб із ігровою залежністю та профілактики виникнення даного психічного розладу різного роду спеціалістів (медиків, психологів, економістів, фінансистів, юристів, освітян тощо), використовуючи так званий мультидисциплінарний підхід, для ефективного та більш результативного лікування та повернення лудомана до нормального соціального життя.

Мультикоманда відіграє вирішальну роль у соціально-психологічній реабілітації осіб із ігровою залежністю, забезпечуючи комплексний та багатопрофільний підхід до лікування та підтримки пацієнтів. Така команда об'єднує фахівців з різних галузей, включаючи сімейних лікарів, психологів, психотерапевтів, соціальних працівників, юристів та фінансових консультантів. Кожен з цих фахівців вносить свій

¹ Аймедов К.В., Корошніченко Д.М., Возний Д.В., Наумов В.Л., Чигринська Л.П. Дослідження схильностей до адикції серед військовослужбовців. Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції: «Стан та перспективи розвитку педагогіки та психології в Україні та світі». 3-4 вересня 2021 року. С. 102-106.

унікальний внесок, що дозволяє враховувати всі аспекти життя пацієнта і забезпечити максимально ефективну допомогу².

Однією з основних переваг мультикоманди є комплексний підхід до діагностики та лікування. Завдяки взаємодії спеціалістів з різних сфер, пацієнт отримує всебічну оцінку свого стану. Сімейний лікар може оцінити фізичний стан пацієнта та виявити можливі медичні проблеми, пов'язані з залежністю. Клінічний психолог проводить психологічну діагностику, визначаючи рівень стресу, тривоги та депресії. Психотерапевт розробляє індивідуальну програму лікування, яка може включати когнітивно-поведінкову терапію та інші методи психотерапії.

Координація дій між членами мультикоманди дозволяє уникнути дублювання зусиль і забезпечує безперервність лікувального процесу. Регулярні наради та обговорення стану пацієнта сприяють коригуванню плану лікування в залежності від змін у його стані. Такий підхід підвищує ефективність лікування та знижує ризик рецидивів³.

Соціальні працівники відіграють важливу роль у підтримці пацієнта на соціальному рівні. Вони допомагають вирішувати побутові проблеми, організовують підтримку з боку сім'ї та соціального середовища, сприяють відновленню соціальних зв'язків. Юристи надають правову допомогу, допомагаючи вирішувати фінансові та юридичні проблеми, що часто супроводжують ігрову залежність. Фінансові консультанти працюють з пацієнтами над відновленням фінансової стабільності, допомагають керувати бюджетом та планувати витрати.

Важливим аспектом роботи мультикоманди є емоційна підтримка пацієнтів. Психологи та психотерапевти допомагають пацієнтам справлятися з емоційними проблемами, розвивати здорові стратегії поведінки та підвищувати мотивацію до одужання. Групова терапія та підтримка з боку інших пацієнтів, які мають подібний досвід, сприяють зниженню відчуття ізольованості та підвищують впевненість у власних силах.

Мультикоманда також забезпечує навчання та профілактику, що є важливим для запобігання рецидивам. Пацієнти та їхні родини отримують знання про природу ігрової залежності, способи її подолання та методи запобігання повторним епізодам залежності. Освітні програми

² Аймедов К.В., Асеева Ю.О., Уханова А.І. Сучасні моделі мультидисциплінарного підходу до надання медико-психологічної допомоги. Програма міжнародної науково-практичної конференції «Разом за для пошкодження неврологічного та психічного здоров'я» 3-4 жовтня 2018 року С. 9.

³ Derevensky, J. L. (2020). The prevention and treatment of gambling disorders: Some art, some science. In S. Sussman (Ed.), *The Cambridge handbook of substance and behavioral addictions* (pp. 241-253).

та тренінги допомагають формувати здорові звички та розвивати навички самоконтролю⁴.

Таким чином, мультикоманда забезпечує комплексний, скоординований та ефективний підхід до реабілітації осіб із ігровою залежністю. Вона дозволяє враховувати всі аспекти життя пацієнта, від фізичного та психічного здоров'я до соціальної інтеграції та фінансової стабільності. Такий підхід не лише покращує результати лікування, але й підвищує якість життя пацієнтів, сприяючи їхньому повноцінному поверненню до суспільства.

Роль сімейного лікаря в соціально-психологічній реабілітації осіб з ігровою залежністю:

1. Діагностика та медична оцінка. Сімейний лікар відіграє ключову роль у виявленні ознак ігрової залежності під час регулярних медичних оглядів або при зверненні пацієнта з скаргами. Він аналізує медичну історію пацієнта, включаючи його звички і стиль життя, що може впливати на ризик ігрової залежності.

2. Медичне керівництво та координація лікування. Сімейний лікар забезпечує вибір і контроль за медичними методами лікування і психотерапії. Він координує зусилля з іншими спеціалістами, такими як психіатри, психологи і соціальні працівники, для розробки індивідуального плану реабілітації.

3. Моніторинг і підтримка стану здоров'я. Сімейний лікар здійснює постійний моніторинг стану здоров'я пацієнта, оцінюючи як фізичний, так і психічний стан. Він реагує на будь-які зміни в стані здоров'я, що можуть виникнути внаслідок лікування або побічних ефектів ліків.

4. Психосоматичний підхід до лікування. Оскільки ігрова залежність може супроводжуватися різними фізичними і психічними симптомами, сімейний лікар враховує цей взаємозв'язок і використовує інтегрований підхід до лікування. Він співпрацює з психотерапевтами для забезпечення комплексного підходу до відновлення здоров'я пацієнта.

5. Підтримка родини і оточуючого середовища. Сімейний лікар надає підтримку родині пацієнта, включаючи навчання інформації про ігрову залежність і сприяння створенню підтримуючого середовища вдома. Він може проводити консультації з членами сім'ї для забезпечення інформованості і підтримки у відновленні пацієнта⁵.

⁴ Аймедов К.В. Ігроманія – паралельний світ. Монографія. Київ: НДІ соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України. LAT&K, 2012. 244 с.

⁵ Вольнова Л.М. Профілактика девіантної поведінки підлітків: навч.-метод. посібник до спецкурсу «Психологія девіацій» для студентів спеціальності «Соціальна педагогіка» у двох частинах. Ч. II. Практична частина. 2-ге вид., перероб і доповн. К., 2016. 193 с.

Роль психіатра в соціально-психологічній реабілітації осіб з ігровою залежністю⁶:

1. Оцінка та діагностика. Психіатр проводить первинну діагностику, використовуючи клінічні інтерв'ю та психодіагностичні методи для визначення ступеня ігрової залежності та виявлення супутніх психічних розладів, таких як депресія, тривожні розлади чи інші. Оцінює загальний фізичний стан пацієнта, враховуючи можливі медичні ускладнення, що можуть впливати на психічний стан та поведінку.

2. Розробка лікувального плану. Розробляє індивідуальні плани лікування, враховуючи унікальні потреби та обставини кожного пацієнта, включаючи їхній психічний і фізичний стан. План лікування може включати медикаментозну терапію, психотерапію та інші втручання, що спрямовані на подолання ігрової залежності та супутніх розладів.

3. Медикаментозна терапія. За необхідності психіатр призначає медикаментозне лікування для стабілізації психічного стану пацієнта. Це можуть бути антидепресанти, анксиолітики або інші препарати, що допомагають контролювати симптоми залежності та супутніх психічних розладів. Психіатр постійно моніторить ефективність медикаментозного лікування, коригуючи дози або змінюючи препарати в залежності від реакції пацієнта та побічних ефектів.

4. Психотерапія та консультування. Психіатр, що має відповідну кваліфікацію, може проводити психотерапевтичні сесії, використовуючи методи, такі як когнітивно-поведінкова терапія (КПТ), мотиваційне інтерв'ю, психодинамічна терапія тощо. Забезпечує психологічну підтримку пацієнтам, допомагаючи їм розуміти та управляти своїми емоціями, поведінкою та мотивацією.

5. Співпраця з іншими спеціалістами. Психіатр тісно співпрацює з іншими спеціалістами, такими як медичні та практичні психологи, соціальні працівники, терапевти, для забезпечення комплексного та ефективного підходу до лікування. Виступає координатором у процесі реабілітації, забезпечуючи інтеграцію медичних, психологічних та соціальних аспектів лікування.

6. Психосвіта та підтримка родини. Психіатр надає пацієнтам і їхнім родинам інформацію про природу ігрової залежності, можливі причини, лікування та стратегії подолання. Залучає членів родини до процесу лікування, проводячи консультації та освітні сесії для покращення розуміння проблеми та розвитку підтримуючого середовища вдома.

⁶ Аймедов К.В. Патологічна схильність до азартних ігор (клініка, терапія та реабілітація): дис. ...д-ра. мед. наук: 14.01.17 наркологія / Укр. наук.-досл. ін-т. соц. і суд. психіатр. та нарк. МОЗ України. Київ, 2011. 324 с.

7. Профілактика рецидивів. Психіатр допомагає пацієнтам розробити стратегії для запобігання рецидивам, включаючи навички стрес-менеджменту, техніки саморегуляції та планування здорового способу життя. Забезпечує довготривалу підтримку пацієнтів, регулярно проводячи консультації та моніторинг їхнього стану після завершення основного курсу лікування.

8. Управління кризовими станами. Психіатр готовий надати невідкладну допомогу в разі психічних криз, пов'язаних з ігровою залежністю, таких як суїцидальні думки, гостра депресія або тривожні розлади. Проводить кризову інтервенцію, використовуючи спеціальні методи для стабілізації стану пацієнта і запобігання небезпечним наслідкам.

Роль нарколога в соціально-психологічній реабілітації осіб з ігровою залежністю⁷:

1. Оцінка та діагностика. Нарколог проводить детальну оцінку психологічного і фізичного стану пацієнта, використовуючи клінічні інтерв'ю, тести і спеціалізовані діагностичні методики для визначення ступеня ігрової залежності. Виявляє наявність інших видів залежностей (алкогольна, наркотична тощо), які можуть супроводжувати ігрову залежність, та оцінює їх вплив на загальний стан пацієнта.

2. Розробка та впровадження індивідуальних планів лікування. Розробляє індивідуальні плани лікування, що включають медикаментозну терапію, психотерапевтичні втручання і соціальну підтримку, враховуючи особливості і потреби кожного пацієнта. Впроваджує комплексний підхід до лікування, що включає медичні, психологічні і соціальні аспекти, забезпечуючи цілісну реабілітацію.

3. Медикаментозна терапія. При необхідності призначає медикаментозне лікування, що може включати ліки для стабілізації психічного стану, зниження потягу до гри та лікування супутніх психічних розладів. Регулярно моніторить стан пацієнта і коригує лікування в залежності від його ефективності та можливих побічних ефектів.

4. Психотерапія та консультування. Проводить індивідуальні та групові психотерапевтичні сесії, використовуючи методи, такі як когнітивно-поведінкова терапія (КПТ), мотиваційне інтерв'ю та інші техніки, спрямовані на подолання залежності. Надає консультації, спрямовані на підвищення мотивації до лікування, розвиток навичок саморегуляції та управління стресом.

⁷ Дідик Н.М. Соціально-педагогічна профілактика ігрової залежності // Молодий вчений, № 2 (17), лютий 2015. С. 226-231. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/2/345.pdf>.

5. Психосоціалізація: Проводить психосоціалізаційні заходи для пацієнтів і їхніх родин, підвищуючи обізнаність про ігрову залежність, її наслідки та методи лікування. Інформує пацієнтів про ризики, пов'язані з ігровою залежністю, та навчає їх методам профілактики рецидивів.

6. Робота з родиною та соціальним оточенням. Надає консультації для членів родини пацієнта, допомагаючи їм зрозуміти природу залежності та навчитися ефективно підтримувати близького у процесі реабілітації. Працює з соціальними працівниками та іншими спеціалістами для забезпечення необхідної соціальної підтримки пацієнта.

7. Профілактика рецидивів. Допомагає пацієнтам розробити індивідуальні стратегії для запобігання рецидивам, включаючи техніки управління стресом та розвиток здорових звичок. Забезпечує постійну підтримку пацієнта, проводячи регулярні консультації та моніторинг його стану після завершення основного курсу лікування.

8. Управління кризовими станами. Надає невідкладну допомогу у випадку кризових ситуацій, пов'язаних з ігровою залежністю, таких як психічні розлади чи суїцидальні думки. Використовує спеціалізовані методи для стабілізації психічного стану пацієнта, запобігаючи небезпечним наслідкам.

Роль невролога в соціально-психологічній реабілітації осіб з ігровою залежністю⁸:

1. Оцінка та діагностика

– Неврологічне обстеження. Невролог проводить детальне обстеження нервової системи пацієнта, включаючи аналіз рефлексів, координації рухів, чутливості та інших функцій. Використовує різні діагностичні тести, такі як електроенцефалографія (ЕЕГ), магнітно-резонансна томографія (МРТ), комп'ютерна томографія (КТ), для виявлення можливих неврологічних порушень.

– Виявлення супутніх розладів. Аналізує симптоми, які можуть бути пов'язані з ігровою залежністю, наприклад, головні болі, порушення сну, тривожність, депресія, ідентифікуючи можливі неврологічні причини цих симптомів. Проводить комплексну діагностику для виявлення супутніх неврологічних розладів, які можуть ускладнювати процес лікування ігрової залежності.

2. Лікування неврологічних розладів

– Медикаментозна терапія. Призначає медикаментозну терапію для лікування неврологічних розладів, що можуть супроводжувати ігрову залежність, таких як порушення сну, головні болі, тривожність, депресія.

⁸ Приходько І.І. Теоретичні аспекти адиктивної поведінки військовослужбовців [Текст] / І.І. Приходько, М.С. Байда // Честь і закон. 2018. № 3 (66). С. 67-74.

Регулярно моніторить стан пацієнта та коригує призначення залежно від ефективності лікування та наявності побічних ефектів.

– Терапевтичні методи. Може рекомендувати фізіотерапевтичні процедури для покращення загального фізичного стану пацієнта та зниження неврологічних симптомів. Проводить спеціалізовані сеанси неврологічної реабілітації для відновлення функцій нервової системи, покращення координації та зниження нервового напруження.

3. Психосвіта та консультивання

– Інформування пацієнта. Надає пацієнтам та їхнім родинам інформацію про неврологічні аспекти ігрової залежності, пояснюючи, як залежність впливає на нервову систему та які методи лікування доступні. Інформує пацієнтів про можливі ризики та ускладнення, пов'язані з неврологічними розладами, та навчає їх методам профілактики.

4. Співпраця з іншими спеціалістами

– Мультидисциплінарний підхід. Тісно співпрацює з іншими спеціалістами, такими як психіатри, психологи, терапевти, соціальні працівники, забезпечуючи комплексний підхід до лікування пацієнтів з ігровою залежністю. Бере участь у координації лікувального процесу, забезпечуючи інтеграцію медичних, психологічних та соціальних аспектів лікування.

5. Профілактика рецидивів

– Розробка стратегій. Розробляє індивідуальні стратегії для запобігання рецидивам неврологічних симптомів, включаючи рекомендації щодо способу життя, управління стресом та фізичної активності. Забезпечує довготривалу підтримку пацієнтів, проводячи регулярні консультизації та моніторинг їхнього стану після завершення основного курсу лікування.

6. Управління кризовими станами

– Невідкладна допомога. Надає невідкладну допомогу у випадку гострих неврологічних станів, таких як сильні головні болі, судоми, нервові розлади, що можуть супроводжувати ігрову залежність. Використовує спеціалізовані методи для стабілізації стану пацієнта та запобігання небезпечним наслідкам.

Роль клінічного психолога в соціально-психологічній реабілітації осіб з ігровою залежністю⁹:

1. Діагностика психологічного стану. Клінічний психолог проводить глибоку діагностику для визначення ступеня ігрової залежності,

⁹ Заїка І.М. Модель співробітництва провідних агентів соціалізації у процесі соціальної профілактики ігрової залежності учнів підліткового віку // Студентські соціально-педагогічні та культурологічні читання: збірник наукових праць студентів і магістрантів / за заг. ред. А.О. Полянничко, А.В. Кирилюк. Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2020. С. 15-17.

використовуючи спеціальні методики та тести. Він оцінює психологічний стан пацієнта, виявляє супутні психологічні проблеми, такі як депресія, тривога або інші розлади.

2. Індивідуальна психотерапія. Психолог проводить індивідуальні психотерапевтичні сеанси, спрямовані на розуміння глибинних причин ігрової залежності та розробку стратегій її подолання. Він допомагає пацієнту розвивати навички саморегуляції, подолання стресу і зміну деструктивних поведінкових патернів.

3. Групова терапія. Клінічний психолог може організовувати та проводити групову терапію, де пацієнти можуть обмінюватися досвідом, підтримувати один одного і розвивати соціальні навички. Групова терапія створює відчуття спільноти і підтримки, що є важливим для успішної реабілітації.

4. Психоосвітні програми. Психолог проводить освітні програми для пацієнтів і їх сімей, пояснюючи природу ігрової залежності, механізми її розвитку і методи подолання. Ці програми допомагають підвищити обізнаність і сприяють більш ефективному впровадженню стратегій лікування.

5. Розробка індивідуального плану реабілітації. Психолог працює у тісній співпраці з іншими фахівцями для розробки комплексного індивідуального плану реабілітації, що враховує всі аспекти здоров'я і життя пацієнта. В цьому плані можуть бути включені різні психотерапевтичні методики, фармакотерапія (якщо це потрібно), соціальна підтримка тощо.

6. Контроль і підтримка в процесі реабілітації. Клінічний психолог забезпечує постійний контроль за процесом реабілітації, коригуючи плани і методики в залежності від змін у стані пацієнта. Він також надає емоційну підтримку, допомагаючи пацієнту подолати труднощі і залишатися мотивованим до змін.

Роль медичного психолога в соціально-психологічній реабілітації осіб з ігровою залежністю¹⁰:

1. Оцінка психологічного та фізичного стану. Медичний психолог проводить комплексну діагностику, враховуючи не лише психологічні аспекти, але й фізичний стан пацієнта, який може впливати на розвиток ігрової залежності. Застосовує спеціальні методики та тести для визначення рівня залежності, виявлення супутніх психічних розладів, таких як депресія, тривожність, стресові розлади.

2. Інтеграція медичних і психологічних підходів. Медичний психолог тісно співпрацює з іншими медичними спеціалістами, такими як

¹⁰ Derevensky, J. L. (2020). The prevention and treatment of gambling disorders: Some art, some science. In S. Sussman (Ed.), *The Cambridge handbook of substance and behavioral addictions* (pp. 241-253).

психіатри, сімейні лікарі, неврологи, для забезпечення комплексного підходу до лікування. Вивчає, як різні медичні стани, такі як хронічні захворювання чи травми, можуть впливати на психічне здоров'я та сприяти розвитку ігрової залежності.

3. Розробка та реалізація індивідуальних планів лікування. Розробляє індивідуальні плани лікування, що враховують як психологічні, так і медичні потреби пацієнта. Це включає психотерапевтичні методи, фармакотерапію (за потреби) та інші підходи. Проводить постійний моніторинг ефективності лікування, вносить корективи до плану в залежності від змін у стані пацієнта.

4. Психотерапія та консультування. Застосовує різноманітні методи психотерапії, включаючи когнітивно-поведінкову терапію, мотиваційне інтерв'ю, психоаналітичні методи для допомоги пацієнту у подоланні залежності. Організовує та проводить групові терапевтичні сесії, де пацієнти можуть обмінюватися досвідом, отримувати підтримку та розвивати соціальні навички.

5. Психосвіта та підтримка родини. Проводить психосвітні програми для пацієнтів і їхніх сімей, підвищуючи обізнаність про ігрову залежність, її причини та методи подолання. Надає консультації для членів сім'ї, допомагаючи їм зрозуміти проблеми залежності та навчитися ефективно підтримувати близького у процесі реабілітації.

6. Управління стресом і психосоматичними симптомами. Допомагає пацієнтам справлятися з психосоматичними симптомами, які можуть виникати у зв'язку з ігровою залежністю та супутніми медичними станами. Навчає пацієнтів технікам управління стресом, що сприяє покращенню загального психічного та фізичного здоров'я.

7. Постійна підтримка та профілактика рецидивів. Забезпечує довготривалу підтримку пацієнтів навіть після завершення основного курсу лікування, допомагаючи їм закріпити досягнуті результати. Розробляє та впроваджує стратегії профілактики рецидивів, допомагаючи пацієнтам підтримувати стабільне психологічне благополуччя.

Роль практичного психолога в соціально-психологічній реабілітації осіб з ігровою залежністю¹¹:

1. Оцінка психологічного стану. Практичний психолог проводить первинну діагностику психологічного стану пацієнта, використовуючи різні психодіагностичні методики, тести та інтерв'ю. Визначає ступінь ігрової залежності, а також виявляє супутні психологічні проблеми, такі як тривога, депресія, стрес чи інші розлади.

¹¹ Tolchard B. Cognitive-behavior therapy for problem gambling: a critique of current treatments and proposed new unified approach. J Ment Health. 2017;26(3):283-90. 10.1080/09638237.2016.1207235

2. Індивідуальна психологічна допомога. Надає індивідуальні консультації, спрямовані на підтримку пацієнта в процесі подолання ігрової залежності. Це включає роботу з емоціями, самосвідомістю, мотивацією та поведінковими патернами. Використовує різні методи психотерапії, включаючи когнітивно-поведінкову терапію (КПТ), мотиваційне інтерв'ю, гештальт-терапію, психоаналітичну терапію тощо.

3. Групова терапія та підтримка. Проводить групові терапевтичні сесії, де пацієнти можуть обмінюватися досвідом, отримувати підтримку та розвивати соціальні навички. Сприяє створенню підтримуючої групової динаміки, що допомагає пацієнтам відчувати спільність та підтримку з боку інших людей, які переживають схожі труднощі.

4. Психоосвіта. Практичний психолог проводить освітні програми для пацієнтів і їхніх сімей, підвищуючи їхню обізнаність про ігрову залежність, її причини та методи подолання. Надає інформацію про різні стратегії управління залежністю, такі як техніки релаксації, стрес-менеджменту та розвитку самоконтролю.

5. Робота з родиною та соціальним оточенням. Проводить консультації з членами родини пацієнта, допомагаючи їм зрозуміти природу ігрової залежності та навчитися ефективно підтримувати близького у процесі реабілітації. Допомагає покращити взаємини в сім'ї, сприяє розумінню і підтримці між членами родини.

6. Розробка індивідуальних планів реабілітації. Розробляє індивідуальні плани реабілітації, що враховують унікальні потреби та обставини кожного пацієнта. Співпрацює з іншими спеціалістами, такими як медичні психологи, психіатри та соціальні працівники, для забезпечення комплексного підходу до лікування.

7. Постійна підтримка та супровід. Забезпечує постійну підтримку пацієнта протягом усього процесу реабілітації, включаючи період після завершення основного курсу терапії. Допомагає клієнту розробити стратегії профілактики рецидивів, забезпечуючи необхідні ресурси та підтримку для стабільного відновлення.

8. Розвиток навичок самоконтролю. Допомагає клієнтам розвивати навички саморегуляції та управління емоціями, що є важливими для подолання залежності. Працює над підвищенням мотивації пацієнта до змін, допомагаючи йому знаходити внутрішні ресурси та цілі для досягнення позитивних результатів.

Роль терапевтів в соціально-психологічній реабілітації осіб з ігровою залежністю:

Роль терапевтів у соціально-психологічній реабілітації осіб з ігровою залежністю є важливою, оскільки вони забезпечують багатогранний підхід до лікування, допомагаючи пацієнтам впоратися з фізичними та

психологічними наслідками залежності. Терапевти працюють у різних напрямках, таких як фізична терапія, психотерапія, трудотерапія, і допомагають пацієнтам розвивати необхідні навички для подолання залежності та відновлення нормального життя¹².

1. Психотерапевти

– Оцінка та діагностика. Психотерапевти проводять детальну оцінку психологічного стану пацієнта, виявляють причини залежності та супутні психічні розлади. На основі оцінки створюють індивідуальний план лікування, що включає психотерапевтичні методи та техніки.

– Психотерапевтична підтримка. Проводять індивідуальні сеанси психотерапії, використовуючи методи, такі як когнітивно-поведінкова терапія (КПТ), мотиваційне інтерв'ю, гештальт-терапія тощо. Організують та ведуть групові терапевтичні сеанси, де пацієнти можуть обмінюватися досвідом та підтримувати один одного.

– Психоосвіта. Проводять освітні сесії для пацієнтів та їхніх родин, допомагаючи їм зрозуміти природу ігрової залежності та навчитися ефективним стратегіям її подолання.

2. Трудотерапевти (ерготерапевти)

– Розвиток навичок самостійності. Допомагають пацієнтам розвивати побутові та соціальні навички, що сприяють незалежності та інтеграції в суспільство. Працюють над розвитком професійних навичок, які можуть бути корисними для майбутнього працевлаштування пацієнтів.

– Робота з мотивацією. Розробляють та впроваджують програми, що спрямовані на підвищення мотивації пацієнтів до активної участі у реабілітаційному процесі та повернення до нормального життя.

3. Фізіотерапевти

– Фізична реабілітація. Розробляють індивідуальні програми фізичних вправ, що допомагають поліпшити фізичний стан пацієнтів та підвищити їхню загальну витривалість. Використовують різні методи фізіотерапії для полегшення фізичних симптомів, пов'язаних із залежністю та стресом.

– Стійкість до стресу. Навчають пацієнтів релаксаційним технікам, що допомагають знизити рівень стресу та покращити загальний психічний стан.

4. Соціальні терапевти

– Соціальна підтримка. Працюють над відновленням та зміцненням соціальних зв'язків пацієнтів з їхнім оточенням. Допомагають пацієнтам адаптуватися до життя у суспільстві після реабілітації, сприяють їхньому поверненню до активного соціального життя.

¹² Rash C.J., Petry N.M. Psychological treatments for gambling disorder. *Psychol Res Behav Manag.* 2014;7:285-95. 10.2147/PRBM.S40883

– Робота з родиною. Проводять сесії сімейної терапії, допомагаючи членам родини краще зрозуміти проблему залежності та навчитися підтримувати пацієнта у процесі реабілітації.

– Профілактика рецидивів. Спільно з пацієнтами розробляють індивідуальні стратегії для запобігання рецидивам, включаючи техніки управління стресом та розвиток здорових звичок. Забезпечують постійну підтримку пацієнтів, проводячи регулярні консультації та моніторинг їхнього стану після завершення основного курсу лікування.

Роль соціального працівника в соціально-психологічній реабілітації осіб з ігровою залежністю¹³:

1. Оцінка соціальної ситуації та потреб пацієнтів

– Первинна оцінка. Проводить комплексне соціальне обстеження пацієнта, виявляючи його соціальні проблеми, потреби та ресурси. Аналізує життєві умови, сімейні відносини, фінансовий стан та соціальні зв'язки пацієнта.

– Індивідуальний план реабілітації. Спільно з клієнтом та іншими фахівцями розробляє індивідуальний план соціально-психологічної реабілітації, враховуючи особливості та потреби пацієнта.

2. Психосвітня робота. Проводить освітні сесії для клієнтів та їхніх родин, підвищуючи їхню обізнаність про ігрову залежність, її наслідки та методи подолання. Інформує клієнтів про їхні права та доступні соціальні послуги, допомагає орієнтуватися в системі соціального забезпечення.

3. Підтримка у вирішенні соціальних проблем

– Допомога у працевлаштуванні. Допмагає клієнтам знайти роботу або професійне навчання, що сприяє їхньому фінансовому самозабезпеченню та інтеграції в суспільство. Надає консультації з питань кар'єрного розвитку та професійного самовизначення.

– Вирішення житлових питань. Допмагає клієнтам знайти житло, забезпечує підтримку у вирішенні житлових проблем та покращенні умов проживання. Працює з бездомними пацієнтами, допомагаючи їм знайти тимчасове або постійне житло.

4. Підтримка сім'ї. Надає консультації членам родини клієнта, допомагаючи їм зрозуміти природу ігрової залежності та навчитися ефективно підтримувати близького. Працює над відновленням та зміцненням сімейних зв'язків, допомагаючи вирішувати конфлікти та покращувати комунікацію в сім'ї.

¹³ Ігроманія: сучасні реалії та шляхи подолання [Текст]: науково-популярний посібник / І.Я. Пінчук, С.І. Табачніков, О.О. Древіцька, К.В. Аймедов, О.С. Осуховська, А.Г. Шевцов, О.В. Колодежний [та ін.]; за ред. д.мед.н., старшого наукового співробітника І.Я. Пінчук та д.мед.н., проф. С.І. Табачнікова. К.: ТОВ «Медичний журнал «Нейроньюс», 2018. 60 с.

5. Соціальна інтеграція. Допомагає клієнтам розвивати соціальні навички, що сприяють їхньому успішному інтегруванню в суспільство. Створює та підтримує групи взаємодопомоги, де пацієнти можуть обмінюватися досвідом та підтримувати один одного.

6. Профілактика рецидивів. Спільно з клієнтами розробляє індивідуальні стратегії для запобігання рецидивам, включаючи техніки управління стресом та розвиток здорових звичок. Забезпечує постійну підтримку клієнтів, проводячи регулярні консультації та моніторинг їхнього стану після завершення основного курсу лікування.

7. Управління кризовими ситуаціями. Надає невідкладну допомогу у випадку кризових ситуацій, таких як бездомність, втрати роботи або сімейні конфлікти. Працює над стабілізацією соціальної ситуації пацієнта, запобігаючи негативним наслідкам та сприяючи його реабілітації.

8. Співпраця з іншими фахівцями. Тісно співпрацює з іншими спеціалістами, такими як психіатри, психологи, терапевти, неврологи, забезпечуючи комплексний підхід до лікування пацієнтів з ігровою залежністю. Бере участь у координації лікувального процесу, забезпечуючи інтеграцію медичних, психологічних та соціальних аспектів лікування.

Роль юриста в соціально-психологічній реабілітації осіб з ігровою залежністю¹⁴:

1. Консультавання та інформаційна підтримка

– Первинне консультування. Проводить первинне консультування для виявлення юридичних проблем клієнта, аналізує правову ситуацію та визначає необхідні кроки для вирішення питань. Надає клієнтам інформацію про їхні права та обов'язки, пояснює можливі юридичні наслідки ігрової залежності та способи їх уникнення.

– Освітні заходи. Проводить освітні сесії для клієнтів та їхніх родин щодо правових аспектів ігрової залежності, включаючи фінансові, сімейні та кримінальні питання. Інформує клієнтів про доступні юридичні ресурси та послуги, що можуть допомогти у вирішенні їхніх проблем.

2. Вирішення фінансових проблем

– Борги та кредити. Допомагає клієнтам захищати їхні права у випадках неправомірних дій з боку кредиторів або колекторських агентств. Проводить переговори з кредиторами для реструктуризації

¹⁴ Лукашук Д.Д. Соціальна робота з особами, які мають ігрову залежність / «Могилянські читання – 2018: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти»; Одинадцята міжнародна науково-практична конференція «Актуальні дослідження в соціальній сфері» // ЧНУ ім. Петра Могили 2018 С. 56-60.

боргів, укладення угод про розстрочку або списання частини заборгованості.

– Фінансове планування. Надає консультації щодо управління фінансами, допомагає розробити план бюджетування та фінансової стабілізації. Допомагає захищати активи клієнтів від можливих правових наслідків залежності, таких як конфіскація майна.

3. Захист прав клієнтів

– Правовий захист. Забезпечує правову підтримку у випадках порушення прав клієнтів, таких як дискримінація або несправедливе ставлення. Представляє інтереси клієнтів у суді або інших правових інстанціях у випадку виникнення судових справ, пов'язаних з ігровою залежністю.

– Робота з сімейними конфліктами. Консультує клієнтів та їхні родини щодо питань сімейного права, таких як розлучення, опіка над дітьми, поділ майна. Виступає медіатором у сімейних конфліктах, допомагаючи сторонам досягти згоди та уникнути судових розглядів.

4. Допомога у відновленні документів. Допомагає клієнтам відновити втрачені або пошкоджені документи, такі як паспорти, свідоцтва про народження, шлюбні сертифікати. Сприяє отриманню необхідних документів для доступу до соціальних, медичних та реабілітаційних послуг.

5. Співпраця з іншими спеціалістами. Тісно співпрацює з іншими спеціалістами, такими як психологи, терапевти, соціальні працівники, забезпечуючи комплексний підхід до лікування та реабілітації пацієнтів. Бере участь у координації правової підтримки з іншими аспектами реабілітаційного процесу, забезпечуючи повну та всебічну допомогу клієнтам.

6. Профілактика рецидивів. Розробляє індивідуальні юридичні стратегії для запобігання рецидивам, враховуючи можливі правові ризики та способи їх мінімізації. Забезпечує постійну правову підтримку клієнтів, проводячи регулярні консультації та моніторинг їхньої правової ситуації після завершення основного курсу лікування.

Роль фінансового консультанта в соціально-психологічній реабілітації осіб з ігровою залежністю:

Роль фінансового консультанта в соціально-психологічній реабілітації осіб з ігровою залежністю полягає в наданні пацієнтам необхідної фінансової підтримки, управління фінансами та плануванні бюджету. Цей спеціаліст допомагає клієнтам вирішувати фінансові проблеми, пов'язані з наслідками ігрової залежності, такі як борги, втрата доходів і фінансова нестабільність¹⁵.

¹⁵ Приходько І.І. Теоретичні аспекти адиктивної поведінки військовослужбовців [Текст] / І.І. Приходько, М.С. Байда // Честь і закон. 2018. № 3 (66). С. 67-74.

1. Фінансова оцінка та планування

– Аналіз фінансового стану. Проводить детальний аналіз фінансового стану клієнта, включаючи доходи, витрати, борги та активи. Визначає обсяг і характер фінансових зобов'язань клієнта, включаючи кредити, позики та інші фінансові зобов'язання.

– Розробка фінансового плану. Розробляє індивідуальний фінансовий план, спрямований на управління доходами та витратами, з метою відновлення фінансової стабільності. Надає консультації з питань управління грошима та фінансових інвестицій, сприяючи збереженню та зростанню фінансових ресурсів.

2. Допомога у вирішенні фінансових проблем

- Реструктуризація боргів. Допомогає клієнтам укласти угоди з кредиторами щодо реструктуризації боргів, узгодження нових графіків погашення, зменшення відсоткових ставок тощо. Розробляє і реалізує фінансові плани для зниження боргів і покращення кредитного рейтингу клієнта.

– Управління особистими фінансами. Надає практичні поради щодо управління особистими фінансами, включаючи планування витрат, збереження та інвестування.

3. Психоосвіта та підтримка.

Організує освітні сесії для клієнтів щодо основ фінансової грамотності, включаючи управління бюджетом, розуміння фінансових інструментів та планування на майбутнє. Надає індивідуальні консультації з питань фінансової стратегії та планування, враховуючи особисті фінансові цілі клієнта.

4. Співпраця з іншими спеціалістами.

Тісно співпрацює з іншими членами реабілітаційного колективу, включаючи психологів, соціальних працівників та юристів, для забезпечення комплексного підходу до лікування пацієнтів. Координує фінансові стратегії з іншими аспектами реабілітаційного процесу, забезпечуючи повноту та всебічну підтримку клієнтам.

5. Профілактика рецидивів.

Розробляє імунітетні стратегії для запобігання повторного виникнення фінансових проблем, включаючи підтримку фінансових резервів та управління ризиками. Надає постійну підтримку та консультації клієнтам після завершення основного курсу лікування для попередження фінансових криз.

2. Заходи профілактики та реабілітації ігрової залежності

Лудоманія, або патологічний потяг до азартних ігор, або ігроманія – це психічний розлад, що характеризується постійним і неконтрольованим потягом до азартних ігор, незважаючи на негативні наслідки. Цей розлад включено до списку офіційних діагностичних критеріїв, таких як DSM-5 (Діагностичний та статистичний посібник з

психічних розладів) і МКХ-11 (Міжнародна класифікація хвороб)¹⁶. Основні ознаки лудоманії включають:

- необхідність грати на гроші у зростаючих обсягах для досягнення бажаного рівня збудження;
- неможливість контролювати, обмежити або зупинити азартні ігри, незважаючи на спроби зробити це;
- відчуття тривоги або роздратування при спробах зменшити або припинити азартні ігри;
- втрата інтересу до інших видів діяльності та захоплень на користь азартних ігор;
- залежність від грошей для покриття втрат, що призводить до ще більших фінансових проблем;
- обман близьких для приховування ступеня залучення до азартних ігор;
- негативний вплив на стосунки, роботу або навчання, спричинений азартними іграми¹⁷.

Лудоманія часто супроводжується іншими психічними розладами, такими як депресія, тривога, та зловживання психоактивними речовинами. Лікування зазвичай вимагає комплексного підходу, що включає психологічну терапію, медикаментозну підтримку та соціальну реабілітацію. Мультидисциплінарний підхід до лікування та профілактики лудоманії може значно підвищити ефективність терапії та допомогти людям відновити контроль над своїм життям.

Профілактика ігрової залежності є важливим аспектом боротьби з цією проблемою як в Україні, так і в усьому світі. Профілактичні заходи охоплюють різноманітні стратегії, спрямовані на запобігання розвитку залежності, а також надання допомоги тим, хто вже стикається з цією проблемою¹⁸.

В Україні профілактика ігрової залежності включає низку заходів на державному рівні. Законодавчі ініціативи передбачають обмеження реклами азартних ігор, особливо для неповнолітніх та вразливих груп населення. Освітні програми в школах і університетах спрямовані на підвищення обізнаності молоді про ризики азартних ігор та формування здорових життєвих навичок. Також важливою є робота з батьками, яка

¹⁶ Аймедов К.В. Ігроманія – паралельний світ. Монографія. Київ: НДІ соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України. LAT&K, 2012. 244 с.

¹⁷ Afifi T.O., LaPlante D.A., Taillieu T.L., Dowd D., & Shaffer H.J. (2014). Gambling involvement: Considering frequency of play and the moderating effects of gender and age. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 12, 283-294. doi:10.1007/s11469-013-9452-3.

¹⁸ Вольнова Л.М. Профілактика девіантної поведінки підлітків: навч.-метод. посібник до спецкурсу «Психологія девіацій» для студентів спеціальності «Соціальна педагогіка» у двох частинах. Ч. II. Практична частина. 2-ге вид., перероб і доповн. К., 2016. 193 с.

полягає в інформуванні їх про потенційні загрози ігрової залежності та способи її запобігання.

Важливою складовою профілактики є діяльність громадських організацій та спеціалізованих центрів, які проводять інформаційні кампанії, семінари та тренінги для різних груп населення. Такі організації також надають психологічну підтримку та консультації для тих, хто відчуває проблеми з азартними іграми. Використання сучасних технологій, таких як онлайн-консультації та мобільні додатки для самоконтролю, також стає все більш поширеним методом профілактики¹⁹.

На міжнародному рівні багато країн впроваджують комплексні програми з профілактики ігрової залежності, які включають законодавчі обмеження, соціальні кампанії та спеціалізовані служби підтримки. Наприклад, у багатьох країнах Європи діють жорсткі закони щодо реклами азартних ігор, а також введені обмеження на доступ до онлайн-казино для неповнолітніх. Освітні програми, спрямовані на формування здорових звичок та критичного мислення щодо азартних ігор, є обов'язковими в багатьох школах.

У США та Канаді велика увага приділяється дослідженню ігрової залежності та розробці ефективних методів її профілактики. Університети та наукові центри активно працюють над вивченням причин і механізмів розвитку залежності, а також над створенням нових терапевтичних підходів та інструментів для підтримки тих, хто знаходиться в зоні ризику²⁰.

Одним із ключових елементів успішної профілактики є співпраця між різними секторами суспільства, включаючи уряди, громадські організації, освітні заклади та медичні установи. Така співпраця дозволяє розробляти та впроваджувати комплексні програми, які враховують всі аспекти проблеми ігрової залежності. Також важливою є роль засобів масової інформації в інформуванні громадськості про ризики та наслідки азартних ігор, а також про доступні ресурси допомоги²¹.

Таким чином, профілактика ігрової залежності є багатогранним процесом, що включає законодавчі, освітні, соціальні та медичні заходи.

¹⁹ Аймедов К.В., Асеева Ю.О., Уханова А.І. Сучасні моделі мультидисциплінарного підходу до надання медико-психологічної допомоги. Програма міжнародної науково-практичної конференції «Разом за для пошкодження неврологічного та психічного здоров'я» 3-4 жовтня 2018 року С. 9.

²⁰ Приходько І.І. Теоретичні аспекти адиктивної поведінки військовослужбовців [Текст] / І.І. Приходько, М.С. Байда // Честь і закон. 2018. № 3 (66). С. 67-74.

²¹ Вольнова Л.М. Профілактика девіантної поведінки підлітків: навч.-метод. посібник до спецкурсу «Психологія девіацій» для студентів спеціальності «Соціальна педагогіка» у двох частинах. Ч. II. Практична частина. 2-ге вид., перероб і доповн. К., 2016. 193 с.

Успіх у боротьбі з цією проблемою можливий лише за умови комплексного підходу та активної участі всіх зацікавлених сторін. Важливо продовжувати розвивати та впроваджувати інноваційні методи профілактики, враховуючи сучасні виклики та технологічні зміни у суспільстві.

Реабілітація осіб з ігровою залежністю є надзвичайно важливим аспектом боротьби з цією проблемою як в Україні, так і в усьому світі. Цей процес включає різноманітні терапевтичні та соціальні заходи, спрямовані на відновлення фізичного, психологічного та соціального благополуччя осіб, які страждають від азартних ігор.

В Україні реабілітація осіб з ігровою залежністю починається з виявлення та діагностики проблеми, що часто здійснюється сімейними лікарями або психологами. Пацієнтам пропонуються індивідуальні та групові психотерапевтичні сесії, що включають когнітивно-поведінкову терапію (КПТ), яка є однією з найефективніших методів лікування залежності. КПТ допомагає пацієнтам усвідомити свої поведінкові патерни та змінити їх, розвиваючи здоровіші стратегії поведінки та мислення²².

Психотерапія часто поєднується з медикаментозною терапією, особливо в тих випадках, коли ігрова залежність супроводжується іншими психічними розладами, такими як депресія або тривожні розлади. Психіатри можуть призначати антидепресанти або інші медикаменти для стабілізації психічного стану пацієнтів.

Групова терапія та підтримка є важливим елементом реабілітаційного процесу. Анонімні групи гравців, такі як «Анонімні гравці», пропонують безпечне середовище для обговорення проблем та обміну досвідом, що сприяє емоційній підтримці та мотивації до одужання.

Соціальні працівники відіграють важливу роль у реабілітації, допомагаючи пацієнтам вирішувати соціальні та побутові проблеми, відновлювати стосунки з родиною та інтегруватися у суспільство. Вони також можуть допомогти у пошуку роботи або навчанні, що сприяє економічній стабільності та соціальній реінтеграції пацієнтів²³.

На міжнародному рівні, багато країн застосовують комплексний підхід до реабілітації осіб з ігровою залежністю. У Європі та Північній Америці діють спеціалізовані клініки та центри, де пацієнти можуть отримати всебічну допомогу, включаючи медичне обстеження,

²² Rash C.J., Petry N.M. Psychological treatments for gambling disorder. *Psychol Res Behav Manag.* 2014;7:285-95. 10.2147/PRBM.S40883.

²³ Аймедов К.В. Патологічна схильність до азартних ігор (клініка, терапія та реабілітація): дис. ...д-ра. мед. наук: 14.01.17 наркологія / Укр. наук.-досл. ін-т. соц. і суд. психіатр. та нарк. МОЗ України. Київ, 2011. 324 с.

психотерапію та соціальну підтримку. Такі заклади часто працюють за мультидисциплінарним підходом, об'єднуючи зусилля лікарів, психологів, соціальних працівників та інших фахівців для досягнення найкращих результатів.

У багатьох країнах також існують державні програми, що підтримують реабілітацію осіб з ігровою залежністю, фінансуючи освітні та профілактичні ініціативи, а також забезпечуючи доступ до необхідних ресурсів та послуг. Освітні програми для молоді та дорослих спрямовані на підвищення обізнаності про ризики азартних ігор та способи запобігання залежності.

Важливим аспектом реабілітації є підтримка сім'ї та близьких пацієнтів. Багато програм включають сімейну терапію, що допомагає відновити та зміцнити сімейні стосунки, а також навчити родичів, як підтримувати пацієнта в процесі одужання²⁴.

Таким чином, реабілітація осіб з ігровою залежністю є багатогранним процесом, що включає психологічну, медичну та соціальну підтримку. Успіх у лікуванні та реабілітації залежить від комплексного підходу та співпраці різних фахівців, а також від наявності доступних ресурсів та програм підтримки. Ефективна реабілітація не лише допомагає пацієнтам подолати залежність, але й сприяє їхній повноцінній інтеграції у суспільство та поліпшенню якості життя.

Висновки

Стаття демонструє, що комплексний підхід, заснований на співпраці фахівців різних галузей, є ключовим фактором успішного подолання проблеми гальної залежності. Мультидисциплінарні команди, до яких входять психологи, психіатри, соціальні працівники, юристи та фінансові консультанти тощо, здатні забезпечити цілісне розуміння проблем пацієнта і пропонувати найбільш ефективні рішення.

Дослідження підкреслює важливість індивідуалізації підходів у лікуванні гальної залежності, що дозволяє враховувати особисті потреби та обставини кожного пацієнта. Такий підхід не лише сприяє більш швидкому відновленню, але й знижує ризик рецидиву завдяки розвитку навичок саморегуляції та соціальної інтеграції.

Робота також акцентує увагу на необхідності безперервної освіти та навчання для фахівців, які працюють з гальною залежністю, що дозволяє їм залишатися в курсі останніх наукових досліджень і практичних розробок у цій сфері. Важливим є також підвищення

²⁴ Дідик Н.М. Соціально-педагогічна профілактика ігрової залежності // Молодий вчений, № 2 (17), лютий 2015. С. 226-231. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/2/345.pdf>.

обізнаності суспільства щодо проблеми гральної залежності, що може сприяти її профілактиці на ранніх стадіях.

Загалом, ефективність мультидисциплінарного підходу у боротьбі з гальною залежністю полягає у його здатності адаптуватися до постійно змінюваних умов та потреб пацієнтів, що робить його важливою складовою сучасних методів лікування та реабілітації. Подальші дослідження і впровадження цих підходів можуть суттєво покращити якість життя тих, хто страждає від ігрової залежності, та їхніх родин.

Анотація

Досліджується комплексний підхід до вирішення проблеми патологічного азарту. Розглядається значення співпраці різноманітних фахівців, таких як психологи, психіатри, соціальні працівники, фінансові консультанти, юристи тощо, у процесі діагностики, лікування та реабілітації осіб з гальною залежністю. Особливу увагу приділено методам та стратегіям взаємодії членів мультидисциплінарної команди для забезпечення ефективної та всебічної підтримки пацієнтів. У роботі аналізуються сучасні підходи до профілактики та лікування ігрової залежності, акцентуючи увагу на індивідуальні та групові інтервенції. Монографія також досліджує роль соціальної інтеграції та запобігання рецидивам як ключових аспектів успішної реабілітації. Робота призначена для науковців, практиків та студентів, які зацікавлені у розвитку ефективних методів боротьби з гальною залежністю. Ця праця сприяє поглибленому розумінню важливості мультидисциплінарного підходу, що є невід'ємною складовою сучасних стратегій підтримки психічного здоров'я.

Література

1. Аймедов К.В. Ігроманія – паралельний світ. Монографія. Київ: НДІ соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України. LAT&K, 2012. 244 с.
2. Аймедов К.В. Патологічна схильність до азартних ігор (клініка, терапія та реабілітація): дис. ...д-ра. мед. наук: 14.01.17 наркологія / Укр. наук.-досл. ін-т. соц. і суд. психіатр. та нарк. МОЗ України. Київ, 2011. 324 с.
3. Аймедов К.В., Асєєва Ю.О., Уханова А.І. Сучасні моделі мультидисциплінарного підходу до надання медико-психологічної допомоги. Програма міжнародної науково-практичної конференції «Разом за для пошкодження неврологічного та психічного здоров'я» 3-4 жовтня 2018 року С. 9.
4. Аймедов К.В., Корошніченко Д.М., Возний Д.В., Наумов В.Л., Чигринська Л.П. Дослідження схильностей до адикцій серед

військовослужбовців. Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції: «Стан та перспективи розвитку педагогіки та психології в Україні та світі». 3-4 вересня 2021 року. С. 102-106.

5. Берн Е. Ігри, в які грають люди. Харків, 2019. 256 с.

6. Вольнова Л.М. Профілактика девіантної поведінки підлітків: навч.-метод. посібник до спецкурсу «Психологія девіацій» для студентів спеціальності «Соціальна педагогіка» у двох частинах. Ч. II. Практична частина. 2-ге вид., перероб і доповн. К., 2016. 193 с.

7. Дідик Н.М. Соціально-педагогічна профілактика ігрової залежності // Молодий вчений, № 2 (17), лютий 2015. С. 226-231. URL: <http://molodyvchenu.in.ua/files/journal/2015/2/345.pdf>.

8. Заїка І.М. Модель співробітництва провідних агентів соціалізації у процесі соціальної профілактики ігрової залежності учнів підліткового віку // Студентські соціально-педагогічні та культурологічні читання: збірник наукових праць студентів і магістрантів / за заг. ред. А.О. Полянничко, А.В. Кирилюк. Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2020. С. 15-17.

9. Ігроманія: сучасні реалії та шляхи подолання [Текст]: науково-популярний посібник / І.Я. Пінчук, С.І. Табачников, О.О. Древіцька, К.В. Аймедов, О.С. Осуховська, А.Г. Шевцов, О.В. Колодежний [та ін.]; за ред. д.мед.н., старшого наукового співробітника І.Я. Пінчук та д.мед.н., проф. С.І. Табачнікова. К.: ТОВ «Медичний журнал «Нейроньюс», 2018. 60 с.

10. Лукашук Д.Д. Соціальна робота з особами, які мають ігрову залежність / «Могиллянські читання – 2018: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти»; Одинадцята міжнародна науково-практична конференція «Актуальні дослідження в соціальній сфері» // ЧНУ ім. Петра Могили 2018 С. 56-60.

11. Приходько І.І. Теоретичні аспекти адиктивної поведінки військовослужбовців [Текст] / І.І. Приходько, М.С. Байда // Честь і закон. 2018. № 3 (66). С. 67-74.

12. Afifi T.O., LaPlante D.A., Taillieu T.L., Dowd D., & Shaffer H.J. (2014). Gambling involvement: Considering frequency of play and the moderating effects of gender and age. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 12, 283-294. doi:10.1007/s11469-013-9452-3.

13. Derevensky, J. L. (2020). The prevention and treatment of gambling disorders: Some art, some science. In S. Sussman (Ed.), *The Cambridge handbook of substance and behavioral addictions* (pp. 241-253).

14. Rash C.J., Petry N.M. Psychological treatments for gambling disorder. *Psychol Res Behav Manag*. 2014;7:285-95. 10.2147/PRBM.S40883.

15. Tolchard B. Cognitive-behavior therapy for problem gambling: a critique of current treatments and proposed new unified approach. *J Ment Health*. 2017;26(3):283-90. 10.1080/09638237.2016.1207235.

Information about the authors:

Aymedov Constantyne Volodymyrovych,

<https://orcid.org/0000-0003-2577-0151>

Doctor of Medical Sciences, Professor,

Psychiatrist, Medical Psychologist,

Chief of the Medical Department

Public Organization «Responsible Gaming Center»

11, Nazarivska str., 01032, Kyiv, Ukraine

Lunov Vitalii Yevheniiovych,

Candidate of Psychological Sciences,

Associate Professor at the Department of General and Medical

Psychology

Bogomolets National Medical University

13, Shevchenko Boulevard, Kyiv, 01601, Ukraine

Hrytsyk Oksana Yuriivna,

Student, Specialty 053 – Psychology

The state institution "South Ukrainian National Pedagogical University

named after K. D. Ushynsky"

26, Staroportofrankivska str., Odesa, 65000, Ukraine